

Актуальні питання обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації інформаційних технологій

УДК 303.724:657.42:330.13

ДЕТАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛОМІСТКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Тютюнник Світлана Василівна, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

В умовах економічної кризи досить гостро постає проблема більш ефективного використання матеріальних ресурсів, так як це дозволить підвищити показники ефективності діяльності підприємства та рівень його прибутковості.

С. В. Мочерний до матеріальних ресурсів відносить основні та оборотні засоби виробництва, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу [2, с. 463]. Забезпечення збільшення потреби в матеріальних ресурсах досягається як інтенсивним шляхом (більш економне використання наявних запасів у процесі виробництва продукції), так і екстенсивним шляхом (закупівля або виготовлення більшої кількості матеріалів та енергії).

Резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів визначаються за допомогою комплексного оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів. Дана методика передбачає розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання матеріальних ресурсів (рівень матеріаломісткості та матеріаловіддачі продукції, частка матеріальних витрат у собівартості продукції, прибуток на 1 гривню матеріальних витрат, рівень рентабельності матеріальних витрат) та визначення індивідуальних показників, що характеризують використання окремих видів матеріальних ресурсів, а саме: сировиномісткості, паливомісткості, енергомісткості тощо.

Для більш поглибленого аналізу доречним є визначення впливу факторів на зміну матеріаломісткості продукції. В. О. Шевчук зазначає, що матеріаломісткість продукції є узагальнюючим вартісним показником та визначає відношення всіх матеріальних витрат до вартості товарної продукції, тобто характеризує витрати всіх видів матеріальних ресурсів (сировини, основних і допоміжних матеріалів, купованих напівфабрикатів, палива і енергії) на 1 грн товарної продукції підприємства [1, с. 252].

Для досліджень використовують просту та деталізовану детерміновані факторні моделі матеріаломісткості продукції. Вибір моделі залежить від мети аналізу та джерел інформації.

Проста модель матеріаломісткості продукції:

$$M_m = MB \div TP, \quad (1)$$

де M_m – рівень матеріаломісткості продукції, грн/грн;

MB – сума матеріальних витрат, грн;

TP – вартість товарної продукції.

Методика дослідження впливу чинників на зміну показників ефективності використання матеріальних ресурсів передбачає проведення розрахунків у два етапи:

На першому етапі розраховують:

- загальну зміну рівня матеріаломісткості продукції:

$$\Delta M_m = (MB_1 \div TP_1) - (MB_0 \div TP_0), \quad (2)$$

у тому числі під впливом чинників:

а) матеріальних витрат:

$$\Delta M_{mMB} = (MB_1 \div TP_0) - (MB_0 \div TP_0), \quad (3)$$

б) товарної продукції:

$$\Delta M_{mTP} = (MB_1 \div TP_1) - (MB_1 \div TP_0). \quad (4)$$

На другому етапі здійснюють перевірку розрахунків першого етапу:

$$\Delta M_m = \Delta M_{mMB} + \Delta M_{mTP}. \quad (5)$$

Деталізована модель матеріаломісткості продукції:

$$M_m = (C + KB + П + Т + БМ + ЗЧ + МСГ) \div TP, \quad (6)$$

де С – вартість сировини і матеріалів, грн;

КВ – вартість купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів,
грн;

П – вартість палива, грн;

Т – вартість тари і тарних матеріалів, грн;

БМ – вартість будівельних матеріалів, грн;

ЗЧ – вартість запасних частин, грн;

МСГ – вартість матеріалів сільськогосподарського призначення, грн.

На першому етапі розраховують:

- загальну зміну рівня матеріаломісткості продукції:

$$\Delta M_M = ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_1 + BM_1 + ZCh_1 + MCG_1) \div TP_1) - ((C_0 + KB_0 + P_0 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0), \quad (7)$$

у тому числі під впливом чинників:

а) сировини і матеріалів:

$$\Delta M_{MC} = ((C_1 + KB_0 + P_0 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0) - ((C_0 + KB_0 + P_0 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0), \quad (8)$$

б) купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів:

$$\Delta M_{МКВ} = ((C_1 + KB_1 + P_0 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0) - ((C_1 + KB_0 + P_0 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0), \quad (9)$$

в) палива:

$$\Delta M_{МП} = ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0) - ((C_1 + KB_1 + P_0 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0), \quad (10)$$

г) тари і тарних матеріалів:

$$\Delta M_{MT} = ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_1 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0) - ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_0 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0), \quad (11)$$

д) будівельних матеріалів:

$$\Delta M_{MBM} = ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_1 + BM_1 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0) - ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_1 + BM_0 + ZCh_0 + MCG_0) \div TP_0), \quad (12)$$

е) запасних частин:

$$\Delta M_{MЗЧ} = ((C_1 + KB_1 + P_1 + T_1 + BM_1 + ZCh_1 + MCG_0) \div TP_0) -$$

$$- ((C_1 + KB_1 + \Pi_1 + T_1 + BM_1 + 3\text{Ч}_0 + MCG_0) \div T\Pi_0), \quad (13)$$

є) матеріалів сільськогосподарського призначення:

$$\Delta M_{MCG} = ((C_1 + KB_1 + \Pi_1 + T_1 + BM_1 + 3\text{Ч}_1 + MCG_1) \div T\Pi_0) - ((C_1 + KB_1 + \Pi_1 + T_1 + BM_1 + 3\text{Ч}_0 + MCG_0) \div T\Pi_0), \quad (14)$$

ж) товарної продукції:

$$\Delta M_{MTP} = ((C_1 + KB_1 + \Pi_1 + T_1 + BM_1 + 3\text{Ч}_1 + MCG_1) \div T\Pi_1) - ((C_1 + KB_1 + \Pi_1 + T_1 + BM_1 + 3\text{Ч}_0 + MCG_1) \div T\Pi_0), \quad (15)$$

На другому етапі здійснюють перевірку розрахунків першого етапу:

$$\Delta M_M = \Delta M_{MC} + \Delta M_{МКВ} + \Delta M_{МП} + \Delta M_{MT} + \Delta M_{МБМ} + \Delta M_{МЗЧ} + \Delta M_{MCG} + \Delta M_{MTP}. \quad (16)$$

Під час формулювання висновків за результатами розрахунків звертають увагу на те, що між чинником матеріальних витрат та матеріаломісткістю існує прямий зв'язок, а між товарною продукцією та матеріаломісткістю – обернений зв'язок. Підвищення упродовж періоду дослідження рівня матеріаломісткості продукції свідчить про зниження ефективності використання матеріальних ресурсів підприємством. Тобто внаслідок збільшення суми матеріальних витрат та скорочення вартості товарної продукції, рівень матеріаломісткості підвищується, а за рахунок зменшення суми матеріальних витрат та збільшення вартості товарної продукції, рівень матеріаломісткості продукції знижується. Отже, резервами зниження матеріаломісткості продукції є заходи, які забезпечать скорочення суми матеріальних витрат та збільшення вартості товарної продукції підприємства.

Список використаних джерел:

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / Шевчук В. О., Коновалова О. В., Пантелеєв В. П. ; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 399 с.
2. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. ; за ред. С. В. Мочерного. Т.1. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.